

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 12

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Київ 2003

УДК 159.9:316.6
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Корінний М. М., канд. іст. наук, доц. — відповідальний редактор
Марусєва О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., *Федоренко В. Г.*, д-р екон. наук, проф., *Титова Н. А.*, д-р екон. наук, проф., *Куценко В. І.*, д-р екон. наук, проф., *Осокіна В. В.*, канд. екон. наук, проф., *Онищенко В. П.*, д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, *Балл Г. А.*, д-р психол. наук, проф., *Ложкін Г. В.*, д-р психол. наук, проф., *Коломінський Н. Л.*, д-р психол. наук, проф., *Чуприков А. П.*, д-р мед. наук, проф., *Бурлачук Л. Ф.*, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., *Ручка А. О.*, д-р філос. наук, проф., *Шкляр Л. Є.*, д-р політ. наук, проф., *Пилипенко В. Є.*, д-р соціол. наук, проф., *Танченко В. В.*, д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., *Бебик В. М.*, д-р політ. наук, проф., *Горбатенко В. П.*, д-р політ. наук, проф., *Храмов В. О.*, д-р політ. наук, проф., *Шуба О. В.*, д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., *Марчук В. М.*, д-р юрид. наук, проф., *Скрипнюк О. В.*, д-р юрид. наук, проф., *Калужний Р. А.*, д-р юрид. наук, проф., *Бабкін В. Д.*, д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., *Гаєвський Б. А.*, д-р філос. наук, проф., *Дахно І. І.*, д-р екон. наук, проф., *Дмитренко Г. А.*, д-р екон. наук, проф., *Воротіна Л. І.*, д-р екон. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 6 від 03.07.03)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2001. — ISBN 966-608-120-2

Вип. 12: Психологічні проблеми сучасної молоді. — 2003. — 165 с. — Бібліогр. в кінці ст.
ISBN 966-608-388-4

Розглядаються актуальні психологічні проблеми соціалізації та професійного становлення молоді. Висвітлюються психологічні проблеми девіантної поведінки молоді, а також проблеми культури і міжособистісних взаємин в юнацькому віці.

Для керівників, психологів, педагогів, студентів, а також усіх, кого цікавлять питання формування і розвитку молодого покоління.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)29-2я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 966-608-388-4

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2003

ЗМІСТ

Розділ 1

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДІ

О. В. Онуфрієва

Самопрезентація творчого потенціалу молоді 5

Д. Л. Соколовська

Толерантність і самооцінка
студентської молоді 8

С. А. Галушко

Актуальные психологические проблемы
молодых сотрудников силовых структур 12

О. Ю. Попова

Актуальні проблеми соціалізації дівчат 16

О. В. Блінова

Тривожність як прояв суперечностей
Я-концепції студентської молоді 19

Я. Ю. Колоколова

К вопросу об изучении мотивации спортивной
деятельности у молодежи 21

Р. В. Тарасюк

Психологія формування особистої кар'єри
як запорука успішного керівництва 23

О. М. Грінцова

Психологічні особливості вибору професії
студентів подвійних спеціальностей
з практичною психологією 25

С. І. Самаріна

Професійно-психологічна
підготовка вчителя музики 27

А. В. Краснощек

Особенности развития морального сознания
личности в юношеском возрасте 29

Т. В. Лалименко

Особенности развития самосознания
личности в юношеском возрасте 32

Н. В. Херсонець

Формування громадянської позиції
старшокласників (психологічний аспект) 34

Ю. В. Чуманова, С. В. Яремчук

Психологічні особливості дослідження
"Я-образу" майбутніх педагогів 37

А. М. Горкавчук

Підвищення психологічної привабливості
особистості в очах роботодавця 40

И. Жинжа

Особенности мотивов социального поведения
студентов 43

К. С. Маркин

Влияние мотивации на результаты
деятельности студентов как проблема
современной молодежи и современного
образования 46

О. О. Калініна, Л. П. Добровольська

Фаховий відбір як початковий етап професійного
становлення майбутнього педагога 48

И. Ю. Кучерова, Н. А. Козина

Особенности личности студенток-психологов 51

О. В. Жабко

Довіра в сучасному суспільстві як один
з аспектів соціалізації молоді людини 54

О. И. Балдина

Психологические проблемы профессионального
становления молодежи 56

М. В. Баров

Дослідження сучасних проблем
студентської молоді 60

Н. В. Лихошвед

Деякі аспекти розвитку особистості
в юнацькому віці 62

В. М. Сахно

Підготовка майбутнього вчителя-класовода
як умова соціалізації особистості 63

Розділ 2

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

Е. А. Лаврентьева

Психологическая помощь подросткам
с девиантным поведением 65

Е. С. Цыганкова

Проблемы формирования психофизиологических
состояний несовершеннолетних женщин
в пенитенциарной системе 72

В. І. Крижанівська Особливості профілактики адиктивної поведінки підлітків у роботі психологів-волонтерів	75	Д. М. Співак Вплив засобів масової інформації на особистісний розвиток підлітків	122
П. П. Секов Служби, сынок, как дед служил.....	77	А. В. Тарасов Вплив засобів масової інформації на формування свідомості в юнацькому віці	124
Р. І. Шигабетдінов Молодь у пенітенціарній системі	80	З. Ергашова Восприятие дружбы в ранней юности	126
В. М. Давиденко Основні психологічні фактори, що впливають на виникнення у молоді потягу до алкоголю	82	С. Толмачева Любовь как социально-психологический аспект человеческих взаимоотношений	129
Л. Н. Калинина Преступность несовершеннолетних как вид девиантного поведения	85	Е. М. Олиевская Роль социальных норм в поло-ролевом становлении личности	132
Т. Б. Величко Психологічні проблеми девіантної поведінки молоді	88	І. В. Середенко Психологічний вплив реклами на споживачів	135
Ю. А. Фесенко Особливості проявів неврозів у підлітків	90	О. В. Ливеринова Социально-психологические проблемы современной молодежи: молодежные движения и организации	137
О. А. Красноярская Потеря работы как одна из причин отклонений в поведении	94	О. В. Панасюк Роль сімейного спілкування в соціалізації особистості юнацького віку	141
В. М. Котеленець Асоціальна поведінка в ранній юності: причини, наслідки, профілактика	96	А. В. Рымаренко Направленность личности студентов и особенности социально-психологического климата студенческой группы	143
Г. Ю. Парходько Психологічні проблеми девіантної поведінки	100	О. С. Брайко Особенности восприятия фразеологизмов мужчинами и женщинами 17–18 лет	145
К. В. Чернокур Особенности корреляции аноргазмии и психорисунок	103	О. В. Егошина Роль межличностных отношений в студенческой группе	147
С. В. Шульга Шляхи профілактики тютюнопаління серед учнівської молоді	106	Ю. В. Хархели Особенности психологического противостояния вербальной манипуляции	150
О. Н. Воскобойник Психологические проблемы в девиантном поведении подростков	109	З. Й. Марценюк Динаміка уявлень студентської молоді про майбутню сім'ю	152
Розділ 3 ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	114	М. Ю. Алексеева Любовь как синтез чувства, творчества и отношений	154
А. І. Павлюк Молодь і сучасна культура: психологічні проблеми	114	В. А. Марчук Щодо проблеми самотності в юнацькому віці	157
М. В. Мазур Міжособистісні стосунки в юнацькому віці: дружба, любов	117	В. С. Калугер Щодо питання рефлексії соціокультурної динаміки студентської молоді	158
О. О. Халік Особливості профілактичної роботи в молодіжному середовищі	119	О. В. Чура К вопросу о дружбе в юношеском возрасте	160
		Л. В. Штачихина Психологические особенности формирования чувства дружбы в возрасте 16–17 лет	163

О. В. ПАНАСЮК, студент II курсу

(Волинський інститут ім. В'ячеслава Липинського МАУП, м. Луцьк)

РОЛЬ СІМЕЙНОГО СПІЛКУВАННЯ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 12, с. 141–142

Розглядається сім'я як багатофункціональне утворення з акцентом на її важливості в соціалізації підлітка. Пропонуються практичні методи, спрямовані на вдосконалення педагогічної майстерності батьків. Зокрема, особлива увага приділяється методиці контактної взаємодії.

Життєва практика та наукові дослідження [3; 4] доводять, що сімейне спілкування є одним з найважливіших факторів успішної соціалізації особистості в юнацькому віці.

Виходячи з цього насамперед вважаємо за необхідне з'ясувати, яку роль у своєму житті відводить родині кожна особа і суспільство загалом.

Передусім це школа, де підліток навчається, як жити в суспільстві. Тут він отримує досвід соціальних стосунків у м'якій, підкріпленій емоційно, захищеній формі, перебуваючи серед близьких людей, для яких він є найвищою цінністю. Саме родина вводить дитину у світ соціальних відносин.

Крім того, сім'я повинна виконувати також інші функції. У різні часи і в різних народів вони оцінювалися по-різному: одні з них були важливішими, інші вважалися необов'язковими, але головними є такі [3]:

1. Функція збереження соціального або професійного статусу.
2. Репродуктивна функція.
3. Господарсько-побутова функція.
4. Функція організації дозвілля.
5. Функція духовного спілкування.
6. Розподіл лідерства в сім'ї.
7. Здійснення первинного соціального контролю, тобто нормативного регулювання поведінки членів сім'ї.
8. Функція сексуальних стосунків.

У житті дитини сім'я відіграє важливу роль. Зокрема, добра родина:

- дає відчуття належності до певної групи (можливість ідентифікуватися з нею);

- формує відчуття і дає реальні докази своєї значущості для інших (без цього у підлітка розвивається почуття неповноцінності);
- дає змогу відчувати взаємне тепло (інакше нерідко виникає негативне ставлення до життя, схильність до песимізму);
- формує почуття своєї неповторності (відсутність його призводить до спалахів агресії);
- дає зразок для наслідування, адже кожен повинен у щось вірити, на щось сподіватися, щось любити, щось визнавати і заперечувати.

Реалізація всіх цих потреб є умовою формування цілісної, соціально адаптованої особистості [5].

Тобто родина — надзвичайно багатофункціональне утворення, оскільки вона має чітку структуру. Найчастіше вирізняють такі найсуттєвіші її елементи [2]:

А. Влада та її розподіл.

Б. Комунікації (взаємозв'язки), або розподіл інформаційних потоків в родині.

В. Рольова структура.

Функції родини реалізуються у процесі спілкування, тобто у процесі безпосередньої, постійної взаємодії між окремими її членами. Зокрема, сімейне спілкування [1]:

- охоплює всі аспекти життя людини поза її рольовим значенням (наприклад, якщо у школі дитина виступає лише в ролі учня, у спортивній секції — у ролі спортсмена тощо, то родина сприймає підлітка багатогранно, допомагаючи йому засвоювати і успішно виконувати ролі та обов'язки у "зовнішньому світі");

- у спілкуванні неможливо відділити навчання, виховання, розвиток — це комплексний процес, в якому однаковою мірою активними учасниками є і діти, й дорослі;
- родина регулює різноманітні взаємини своїх членів із зовнішнім світом (батько або мати надають підліткові реальну або психологічну допомогу в розв'язанні життєвих проблем);
- важливою є можливість спілкуватися один з одним, впливати один на одного безпосередньо, виключаючи дію соціального фону (у школі, наприклад, вчитель спілкується з учнем у присутності всього класу, на роботі ми оточені колегами тощо);
- родина забезпечує максимальну тривалість міжособистісних стосунків (часто протягом усього життя), безперервний процес пізнання самого себе та інших членів сім'ї;
- завдяки родині пристосування підлітка до нових соціальних умов або повна соціалізація відбувається в порівняно стабільному соціальному середовищі зі сталими моральними нормами і визначеними взаємними вимогами.

Протягом життя кожен із нас постійно контактує з іншими, спілкується з найрізноманітнішими людьми. Здавалося б, життєвий досвід, який поступово набуваємо, дозволяє розв'язати будь-які повсякденні питання. Але насправді лише одиниці самостійно відкривають правила спілкування, які допомагають уникати додаткових труднощів у взаємодії з іншими людьми, своєчасно "гасити" конфлікти, що виникають внаслідок непорозуміння.

Спілкування є складним, особливо важливим для кожної людини, родини, людства загалом, психологічним феноменом.

Спілкування з матір'ю для дитини — головне джерело інформації про навколишній світ. Розвиток дитини суттєво залежить від того, які зразки взаємодії з цим світом демонструє їй мати.

У процесі спілкування формуються не лише пізнавальні якості людини, а й інтегральні складові психічного життя: самооцінка, усвідомлення нею власного "Я", засвоюються прийоми протидії зовнішньому тискові, виробляються критерії ставлення до інших людей тощо.

З перших років життя головною умовою і провідним фактором розвитку дитини є спілкування з дорослими. Саме вони вводять її у світ людської культури. Але не менш важливе для дитини спілкування із "собі подібними" — ровесниками.

Нерідко спілкування підлітків між собою дорослі уявляють вкрай несерйозним або взагалі

незмістовним. Проте воно дає дитині навички самопізнання і самооцінки, можливості для самовиявлення. Адже в порівнянні з дорослим підліток завжди "програє", тоді як серед "собі подібних" перед ним наочно розкривається ідея і практика рівноправності. Тут завжди є і необхідність, і можливість порозумітися з іншим.

Щоб подолати ворожість підлітка та бар'єри, які він вибудовує, і поступово підвести його до взаємоспілкування, застосовують прийом "просування крок за кроком". Це методика контактної взаємодії, запропонована Л. Б. Філоновим [4]. Реалізуючи її, дорослий досягає ефективної взаємодії всупереч початковому опору підлітка. Основні принципи цієї методики такі [4]:

1. Довірливе спілкування не може бути нав'язаним, воно має виникнути як природне бажання з боку іншого.

2. Процес контактування проходить у своєму розвитку певні етапи. Затримка того чи іншого етапу або спроба проминути його може порушити взаємодію.

3. Процес взаємодії повинен розвиватися послідовно, а перехід на іншу стадію здійснюватися лише за наявності певних ознак.

Отже, що раніше батьки турбуватимуться про здобуття психологічних знань і оволодіння педагогічною майстерністю, то більшою буде гарантія збереження спокою в родині за будь-яких життєвих обставин. І запорукою цьому в сім'ї будуть не зовнішні мінливі фактори, а духовні зв'язки, що зміцнюють стосунки між поколіннями.

Безсумнівно, уникнути труднощів виховання не всім вдається. Та постійно поновлюючи свої психологічні знання, оволодіваючи педагогічною майстерністю і вдосконалюючи її, можливо подолати бар'єри виховання з меншими витратами зусиль і з кращим результатом, ніж якщо покладатися на стихійний перебіг подій у сім'ї.

Література

1. *Войтко В. І.* Етика сімейних відносин. — К.: Політвидав України, 1981. — 70 с.
2. *Дороніна М. С.* Культура спілкування: Навч. посіб. — К.: КМ Academia, 1997. — 192 с.
3. *Ковалев Л. Г.* Психология современной семьи. — М.: Наука, 1988. — 210 с.
4. *Кравець В. П.* Психология семейного життя. — Тернопіль: Освіта, 1995. — 205 с.
5. *Семиченко В. А., Заслуженюк В. С.* Психология і педагогіка: Навч. посіб. — К.: Веселка, 1998. — 214 с.